

‘शिवज्ञान’

युवा, शिक्षण व कृषी

वर्ष ३ रे, अंक-२, ऑगस्ट २०१३

प्रकाशक

डॉ. सुभाष गुलाबराव भडांगे,

प्राचार्य, श्री शिवाजी कला, वाणिज्य व विज्ञान

महाविद्यालय, अकोला. ४४४ ००१

मार्गदर्शन

डॉ. शिरीष पंजाबराव देशमुख

समन्वयक, करीअर ओरिएण्टेड प्रोग्राम.

संपादकीय मार्गदर्शन

डॉ. मोहन विष्णू खडसे

(राज्यपाल शिक्षक पुरस्कार प्राप्त)

संपादक

डॉ. अनिल मारोतराव राऊत,
विषय समन्वयक ई-कॉमर्स

संपादन, जाहिरात, वितरण, हिशोब

प्रा.संजय तिडके, प्रा.उल्हास मेडशीकर, प्रा. संगीता शेगोकार

शुद्धलेखन

डॉ. किरण खंडारे, प्रा. सुनिल मावस्कर,
प्रा. श्रद्धा पाटील,

सहकार्य

डॉ.एस.पी.देशमुख

विज्ञान शाखा

प्रा.एम.यु.कुलट

कला शाखा

प्रा.आशिष राऊत

ग्रंथालय विभाग

प्रा.संजय काळे

क्रीडा विभाग

प्रा.उमेश पागृत

एच.एस.व्हि.सी. विभाग

डॉ.एस.एन.राऊत

वाणिज्य शाखा

डॉ. रेखा लांडे

गृह विज्ञान

प्रा.उदय देशमुख

कनिष्ठ महाविद्यालय विभाग

संजय देशमुख

कार्यालय विभाग

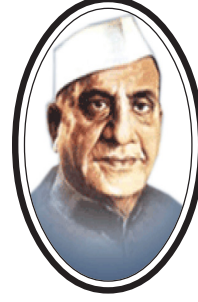
प्रा.विवेक हिवरे

राष्ट्रीय सेवा योजना

डॉ.आनंद काळे

एन.सी.सी.विभाग

किंमत फक्त ₹ १०

“ मी जरी बॅरिस्टर झालो तरीपण माझ्यासारखे अनेक बॅरिस्टर झाले नाहीत तर माझ्या एकट्याचा काहीच उपयोग होणार नाही. माझा विलायतेचा अनुभव हेच सांगतो की आपल्या रक्ताचा एक एक थेंब, एक एक कण सर्वांच्या अभ्युदयाकरिता खर्च करीत राहा. ज्ञानयज्ञ अखंडचालू दे !”

- डॉ.पंजाबराव उपारख्य भारुसाहेब देशमुख

१. India Independence

Ajaykumar D. Oimbe

२. हिरोशिमा व नागासाकी

कु. प्रणिता प. देशमुख

३. आशीयाना

प्रा. सुभाष देशमुख

४. शिक्षण क्षेत्राच्या समस्या

अरूण साळोकार

५. उरले ते विध्वंसक रंग

प्रा. विशाल कोरडे

६. Freedom Fighters of India

Amit Pohare

७. Indian Freedom Struggle

Kundan Borkute

८. Science : Foe or Friend

Vaibhav A. Bhagat

९. Hiroshima & Nagasaki

Shrusti Deshmukh

१०. आधुनिक शेती व पर्यावरण

विजय निमकंडे

या अंकात प्रकाशित झालेली मते संबंधित लेखकांची आहेत.

संपादक या मतांशी सहमत असतीलच असे नाही.

India Independence

Compiled by
Ajaykumar D. Oimbe
B.Com III Eng

“Long years ago we made a tryst with destiny and now the time comes when we shall redeem our pledge, not wholly or in full measure, but very substantially. At the stroke of the midnight hour, when the world sleeps, India will awake to life and freedom.”

This was the speech made by [Jawaharlal Nehru](#), as the Prime Minister of an Independent India, addressing the constituent assembly and the Indian nation on 15th August 1947.

Now, as we are about to celebrate 66 years of our Independence, we pay our tributes to all those people, who had laid down their lives in an attempt to liberate India from the clutches of British imperialism.

Freedom Struggle

The freedom struggle had various stages, in the form of many rebellions and armed revolts.

There were many rebellions, throughout the nation during the first 100 years of British rule. This traditional opposition finally culminated in the revolt of 1857, in which princely rulers, soldiers as well as peasants, alike took part. The revolt was a product of the accumulated grievances of all these people towards British imperialism. Though a failure, it produced many heroes and also created unity among all Indians. Mangal Pandey is considered as one of the greatest heroes of the Revolt of 1857. Some of the other people, who fought in this revolt, were

Rani Lakshmi Bai, Tantia Tope, and Nana Sahib. The revolt shook the very foundations of British rule in India. Finally, it led to the power of India to be transferred from the British East India Company to the British crown.

The period from 1885 to 1905 was the time for sowing the seeds of Indian nationalism. The Indian National Congress was formed in 1885, under the leadership of A.O. Hume, a retired British civil servant. In 1905, Viceroy Curzon initiated the partition of Bengal to curb the nationalist feelings among the people of India. This led to the launch of the Swadeshi movement and boycott of British goods and contrary to Curzon's plan, led to the unity of all Indians.

Bal Gangadhar Tilak, Bipin Chandra Pal and Aurobindo Ghosh advocated for Swaraj, a year later. In 1919, there was a widespread national campaign against the Rowlatt Act, under the leadership of Lala Lajpat Rai and others, in which he was injured fatally.

In the Kakori conspiracy case, Ram Prasad Bismil and Ashfaqullah Khan were hanged. Chandra Shekhar Azad and Khudiram Bose were some of the important revolutionary leaders of the time. On March 1931, Bhagat Singh, Rajguru and Sukhdev were hanged, following a series of conspiracies. There were other revolutionary groups like the

Chittagong group led by Surya Sen.

It was at this time that Gandhi appeared on the scene. His main contribution was his non-violent revolution and Satyagrah. He believed in truth, non-violence and love for fellow human beings. Gandhi launched the Salt Satyagraha, starting his march from Sabarmati Ashram to Dandi. During the Second World War, Subhash Chandra Bose turned out to be one of the dynamic leaders of the time. He gave his leadership to the Aajad Hind Fauz.

There were many women who took part in the freedom struggle during this period. Some important women freedom fighters were Aruna Asaf Ali, Sarojini Naidu, Bhikaji Cama and Sucheta Kripalani.

The Quit India resolution was adopted in 1942, urging the British to quit India at the very earliest. By June 1947, Lord Mountbatten announced his plans for partition of India. By August 1947, India was divided into two nations, the Muslim Pakistan and a secular India. British left India and there was freedom at midnight.

Impact and Aftermath of partition

The Partition of India has been one of the most tragic of all political events to affect

India. The British left, dividing India into two. The nation was divided along religious lines, Pakistan as an Islamic state and India a secular one.

But the question still arises, whether the Partition was wise and was it inevitable? The partition left both the nation devastated. The subsequent migration of the people led to endless sufferings and

miseries. Not only was the country divided, but provinces of [Punjab](#) and [West Bengal](#) were also partitioned, which caused many riots and claimed many lives. Hindus and Muslims used women as instruments of power. Many were raped and looted.

India and Pakistan are still healing their wounds of partition. Boundary issues have caused many wars between the two nations. Even the imposition of an official boundary has not resolved these conflicts. They are deadlocked over the issues of possession of Kashmir. In recent times too, they have fought over issues of L.O.C. in the Kargil war. Both the nations are still in a state of constant hostility.

India Today

India has come a long way since its days of Independence. It has made wide scale progress and development in many fields. Be it in the field of science and technology, information technology or in any other field like health care, education etc., India has achieved great heights. India has made substantial progress in the health sector. The birth rates and death rates have come down considerably in the entire country. The literacy rate of the nation has also increased over the years.

India has made great progress in the field of nuclear power. In today's world scenario, India is one of the major nuclear powers. Besides, India has achieved a lot of success in information technology. Indian I.T. sector is in great demand these days all over the world. India is also one of the few countries to have launched various satellites.

India has achieved a lot since it became independent. But there is still a long way to go. India is yet to become one of the most advanced countries in the world. It is poised to make some great advancement in the future.

Reference:

www.mapsofindia.com

हिरोशिमा व नागासाकी

कु. प्रणिता प. देशमुख

११ वी (फिशरी),

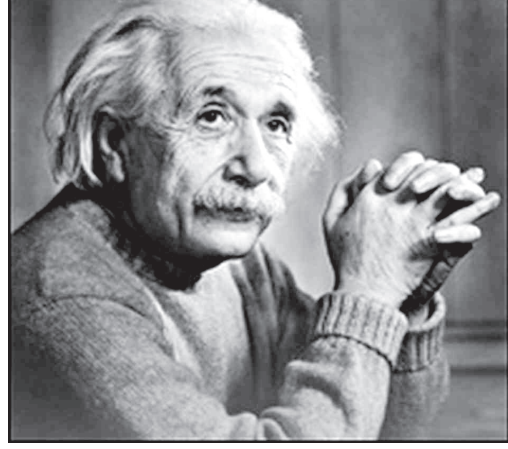
श्री. शिवाजी महाविद्यालय, अकोला

संपूर्ण मानवी इतिहासाला एक वेगळे वळण देणारी घटना म्हणजे दुसऱ्या महायुद्धाच्या पार्श्वभूमीवर टाकलेला अणुबॉम्ब. त्याची भिषणता, संहारकता, आणि विध्वंस सान्या जगाने पाहिला आणि त्याचे दुष्परिणामही कायमचे लक्षात राहिले. आता तर सारे जगच अण्वस्त्रधारी बनले आहे. ५ ऑगस्ट रोजी अणुबॉम्ब निषेध दिन व ६ ऑगस्ट रोजी हिरोशिमा व ९ ऑगस्ट १९४५ रोजी नागासाकी उद्ध्वस्त झाले. त्यामुळे ६ ऑगस्ट रोजी हिरोशिमा विश्वशांती दिन पाळला जातो.

अणुयुग (Atomic Era):

अणुयुगाची पदचिन्हे विसाव्या शतकाच्या प्रारंभी दिसू लागली. अल्बर्ट आईनस्टाइन या जर्मन शास्त्रज्ञाने १९०५ साली ऊर्जा, वस्तू व प्रकाशाच्या वेगाचा सिद्धांत मांडून अणुयुगाचा पाया रचला. त्यानंतरच्या कालावधीत युरेनियमच्या विघटनाचा व त्यातून निर्माण होणाऱ्या प्रचंड ऊर्जेचा शोध लागला. याची परिणती अणुबॉम्बच्या निर्मितीत झाली आणि दुसऱ्या महायुद्धात त्याच्या जपानवरील संहारक प्रयोगाचे अणुऊर्जेचा प्रचंड शक्तीचे दर्शन सगळ्या जगाला घडले. या संहाराने भयग्रस्त झालेल्या मानवाने शांततेसाठी व विकासासाठी अणू ही चळवळ सुरु केली. आज अणुऊर्जा भौतिक संस्कृतीच्या विकासासाठी वापरली जात आहे. एकीकडे अनेक विधायक कार्यांसाठी असाध्य रोगांवरील उपाययोजनेसाठी अणुशक्तीचा वापर होत आहे. तर दुसरीकडे अधिकाधिक संहारक शस्त्रांच्या व अस्त्रांच्या निर्मितीसाठी देखील ही शक्ती वापरली जाताना दिसते.

नाझी जर्मनीत अल्बर्ट आइनस्टाइन याने वेगाचा सिद्धांत मांडला. तसेच जर्मनीत अणुबॉम्ब निर्मितीच्या दृष्टीने पावले टाकली जात आहेत. हे अस्त्र जर्मनीत तयार झाले तर त्यापासून संपूर्ण जगाला धोका आहे.

त्यामुळे अमेरिकेने असे अस्त्र जर्मनीआधीच तयार करायला हवे, असे एका पत्रात लिहिले होते. या पत्रामुळे मॅनहटन प्रकल्प म्हणजे दोस्त राष्ट्रांनी मिळून अण्वस्त्रनिर्मिती करण्याचा प्रकल्प अस्तित्वात आला. खरे तर यावर अखेरपर्यंत अमेरिकेचीच हुकुमत चालत होती. संपूर्ण प्रकल्पाचे सूत्रसंचालन अमेरिकेच्या लष्कराकडे होते.

२० व्या शतकाच्या प्रारंभी अनेक महत्त्वपूर्ण घटना घडल्या या कालखंडात अनेक संघर्ष पेटले. रशियामध्ये साम्राज्यवादी क्रांती घडून आली. साम्राज्याच्या उभारणीसाठी जीवघेणी स्पर्धा, आक्रमक राष्ट्रवाद व लष्करवाद सुरु झाले. त्यामुळे पहिले व दुसरे महायुद्ध झाले. पहिल्या महायुद्धानंतर जगात शांतता नांदेल ही लोकांची आशा फोल ठरली व सर्व युद्धातील राष्ट्रांसमोर गंभीर आर्थिक प्रश्न उभे राहिले त्यातून लोकशाही व हुकुमशाहीचा उदय झाला. युद्धामुळे जितके प्रश्न सुटतात त्यापेक्षा अधिक प्रश्न त्यातून उद्भवतात. अशा परिस्थितीचे प्रत्यंतर जगातील राष्ट्रांना आले. पहिल्या

महायुद्धामध्ये जे राष्ट्र पराभूत झाले त्यांच्यातील असंतोषामुळे दुसऱ्या महायुद्धाला तोंड फुटले. दुसऱ्या महायुद्धाचा काळ हा मानवाच्या इतिहासातला सर्वात विध्वंसक काळ होता.

दुसऱ्या महायुद्धामध्ये हिटलरला पराभवाचा सामना करावा लागला त्यामुळे त्याने ३० मे १९४५ या दिवशी आत्महत्या केली. पुढे ८ जूनला जर्मनीने शरणागतीच्या करारावर सहाय्य केल्या आणि युरोपमधील युद्ध संपले. परंतु जापानचे चालू असलेले युद्ध संपायची चिन्हे नव्हती. तेव्हा अमेरिकेतील लष्करी अधिकाऱ्यांनी हॅरी एस. ट्रुमन या नव्या राष्ट्राध्यक्षांना या भयानक अस्त्राची कल्पना दिली. रूझवेल्ट यांच्या मृत्यूनंतर असा काही प्रकल्प चालू असल्याचे राष्ट्राध्यक्षांना सांगितले होते, पण हे अस्त्र किती भयानक असू शकेल. याची मात्र त्यावेळी कुणालाच कल्पना नव्हती.

जर्मनीचा पराभव झाला तरी पॅसिफिकमध्ये युद्ध चालूच होते. मारू किंवा मरू य निश्चयाने सैनिक लढत होते. जापानमध्ये तर अखेरचा जापानी जीवंत असेपर्यंत लढायचे, हा निश्चय असलेले राज्यकर्ते होते. त्यामुळे पारंपारिक पद्धतीने लढल्यास जापान आणखी वर्षे दोन वर्षे तरी लढेल, ही परिस्थिती जेव्हा ट्रुमननी ऐकली तेव्हा त्यांनी जापानविरुद्ध अण्वस्त्र वापरण्याचे ठरविले. खरे तर हिरोशिमावर बॉम्ब टाकायचा नव्हता, पण त्या दिवशी असलेल्या ठिकाणावर खूप ढग होते. त्यामुळे दुय्यम लक्ष्य असलेल्या हिरोशिमावर बॉम्ब टाकायचे ठरले. एनोला गे या विमानाने फॅट बॉय हा युरेनियम बॉम्ब हिरोशिमावर टाकला. तो हिरोशिमावर १०० फूट उंचीवर असताना त्याचा स्फोट झाला. या विमानाचा वैमानिक पॉल टिबेट्सला पुढे जेव्हा हिरोशिमात झालेला हाहाकार समजला, तेव्हा त्याला मानसोपचार घ्यावे लागले. या बॉम्बस्फोटानंतर अमेरिकेने जापानला शरण येण्याचा इशारा दिला. जापानकडून त्याला योग्य प्रतिसाद मिळाला नाही, असे समजून काही दिवसांनंतर ९ ऑगस्ट १९४५ रोजी नागासाकी इथे लिटल मॅन हा प्लुटोनियमयुक्त बॉम्ब

टाकण्यात आला. यात नागासाकी नष्ट झाले. दोन्ही शहरांतील मिळून २ लाख ३० हजार व्यक्तींची वाफ झाली. जे व्यक्ती जगले त्यांना नरकयातना भोगाव्या लागल्या. त्वचा जळून भाजून अनेक जण वेदनांनी नंतर मेले. पुढे २५ ते ३० वर्षे असंख्य नागरिक कर्करोगाने मरत होते. पुढच्या पिढीत अनेक विकृत बालके जन्माला आली. त्यांच्यात रक्ताच्या कर्करोगाचे प्रमाण जास्त होते. या दोन्ही शहरांना डोंगरांनी वेढलेले होते. जर ठरल्याप्रमाणे कोकुरा या शहरावर बॉम्ब पडला असता, तर यात ३ लक्ष नागरिक ठार झाले असते.

नागासाकीवर बॉम्ब पडताच जापानच्या सम्राट हिरोहिटोनी लष्करी नेतृत्वाचा विरोध पत्करून पोट्सडॅम इथल्या शरणागतीच्या मसुद्यावर सही करण्याचे मान्य केले. या अण्वस्त्रांनी जो संहार झाला, त्यामुळे जगभर अण्वस्त्रविरुद्ध वातावरण बनले. जापानला जगाची सहानुभूती मिळाली. जापानचे पाप विसरले गेले. जापानने केलेल्या अत्याचाराची परतफेड या घटनेतून जापानला मिळाली.

आशीयाना

प्रा. सुभाष देशमुख

क्रिडा विभाग,

श्री. शिवाजी महाविद्यालय, अकोला

मानवाला सुरुवातीपासून आपल्या संरक्षणासाठी वास्तुची गरज भासत आलेली आहे. सुरुवातीला इतर प्राण्यापासून आपल्या रक्षणासाठी त्यांनी गुहेत आश्रय घेतला. मग जस-जशी तो विकासाचे टप्पे गाठू लागला तसतसे निवाऱ्याच्या त्याच्या स्वप्नांना पंख, लागले. आता प्रत्येक माणसाचे एक स्वप्न असते की आपली एक वास्तू व्हावी. मानवाच्या दैनंदिन जीवनात ज्याप्रमाणे अन्न, वस्त्र, निवारा ह्या निकडीच्या गरजा आहेत त्याप्रमाणे आपलं घर व्हावं, एक वास्तू व्हावी ही सुद्धा एक आवश्यक गरज म्हणून त्याच्या मनात उभी ठाकू लागली आणि त्यासाठी तो धडपडू लागला. जीवनातील त्याच्या प्रत्येक प्रयत्नामागे घरही एक उद्देश राहू लागला.

वर्तमान काळात शहराचे विस्तारीकरण होत आहे. एकीकडे गाव ओसाड पडत असून दुसरीकडे गावाचा लोंढा शहरात वेगाने येवू पाहत आहे. त्यामुळे भारतातील प्रत्येक शहरात लोकसंख्येच्या दबावाखाली श्वास घेत आहेत. शहरात जागा मिळणे आज दिव्य स्वप्न झाले आहे. जागेची कमतरता, गगनाला भिडलेल्या जागेच्या किंमती,

महागलेले बांधकाम साहित्य त्यामुळे घर, प्लॉटच्या किंमती भरमसाठ वाढलेल्या असतांना सर्व सामान्य किंवा मध्यम वर्ग लोकांच्या स्वप्नात घर अग्रक्रमावर असते आणि त्यासाठी तो संपूर्ण जीवन धडपडत असतो. आपली हक्काची जागा असावी त्यासाठी तो आपल्या उत्पन्नाचा एक मोठा भाग खर्च करित असतो.

माझंही एक सुंदर घर असावं ही सुरुवातीपासून इच्छा होती. पण मुहूर्त म्हणा किंवा माझा हलगर्जीपणामुळे ते लांबत होते. एक दिवस दुपारच्या फावल्या वेळेत साने गुरुजींचं पुस्तक वाचत होतो. त्यातील एका प्रसंगाने माझं लक्ष वेधून घेतलं तो इथे आपणासाठी नमूद करावेसे वाटते. साने गुरुजींचे वडील त्यांच्या भावंडात मोठे होते. त्यांच्या वडिलोपार्जित इष्टेटीच्या वाटण्या झाल्यात. त्यात राहते घर लहान भावाच्या हिश्यावर आले तर खुली जागा साने गुरुजींच्या वडीलांच्या हिश्यात आली. परिस्थिती हलाखीची असल्यामुळे घर बांधण्याचे अवस्थेत ते नव्हते. गावातील लोकांना सामोरे जाण्यास त्यांना संकोच वाटत होता. म्हणून गावात न रहाता त्यांच्या मामाकडे राहण्याचा त्यांच्या आई-वडिलांनी निश्चय केला. केंव्हा अंधार

पडतो ह्याची साने गुरुजींचे वडिल वाट बघत होते. हनुमान जयंतीचा उत्सव असल्यामुळे, सर्व गांव आनंदात होते. एकीकडे संबंध गांव आनंदात होते तर दुसरीकडे साने गुरुजींचे आई-वडील अत्यंत दुःख आणि कष्टाने गाव सोडून जात होते. तेव्हा त्यांना वाटले की, ईश्वराने निर्माण केलेल्या या भूतलावर एकाच वेळी अनेक चमत्कार घडत असतात. ही घटना त्याचाच एक भाग होय. आणि काही दिवस ते श्यामच्या मामाकडे राहण्यास गेलेत.

पण तिथे त्यांना जावई म्हणून मान मिळत नव्हता. ह्याचे शामच्या आईला फार दुःख व्हायचे. एका दिवशी शामची आई आपल्या पतीला अत्यंत आर्त स्वरात म्हणाली, माझ्या गळ्यात सोन्याचे दोन मनी आहेत. ते तुम्ही विकून टाका आणि त्या पैश्याने कुडाचे घर का असेना, त्यावर स्लॅब ऐवजी कवेलू का असेना पण मला माझे स्वतःचे घर पाहिजे मग ते कितीही गैरसोयीचे असले, तरी चालेल. ते माझं हक्काचं राहिल जिथून मला कोणी उठ म्हणणार नाही. या प्रसंगाने माझ्या विचाराला एक नवीन वळण दिले. मला प्रेरणा मिळाली. माझंही स्वतःच्या हक्काचं घर असावं

*** (पान क्र. २४ वर**

शिक्षण क्षेत्राच्या समस्या

संकलन :

अरुण साळोकार

एम.ए. भाग २ (अर्थशास्त्र)

आपल्या देशात तसंच राज्यात शिक्षण क्षेत्राचा विचार केल्यास त्यात इतर क्षेत्रांप्रमाणंच अनेक समस्या आहेत. त्या सोडवण्यासाठी सरकारबरोबरच समाजाचेही प्रयत्न आवश्यक आहेत. भारताची निम्मी लोकसंख्या आता 'तरुण' असणार आहे. जगातील अन्य देशांना हे भाग्य लाभणार नाही. अगदी चीनलाही. गरज आहे ती अशा तरुणाईला देशविकासाच्या, देशाचे प्रश्न सोडवण्याच्या कामात सहभागी करून घेत-घेत स्वावलंबनानं जगायला शिकवणारं शिक्षण देण्याची. ही कोट्यवधी तरुण मुलं-मुली हेच आपल्या देशाचं बलस्तान आहे हे लक्षात घेऊन सरकार आणि शिक्षण क्षेत्रातील तज्ज्ञांनी व संस्थांनी अहोरात्र कार्यरत व्हायला हवं. तरुणांची ही फौज जर सुशिक्षित, सुसंस्कारित आणि स्वावलंबी झाली तर आपोआपच भारताला महासत्तेचा मार्ग गवसणार आहे. त्यासाठी आधी प्रश्न समजून घेऊ या आणि त्यावरील उपाययोजना एकत्रित येऊन राबवू या.

भारतात ६ ते १४ वयोगटात असलेल्या कोट्यवधी मुला-मुलांपैकी सुमारे ४ कोटी मुलं शाळाबाह्य

असल्याचं सांगण्यात येतं. निम्म्या मुलांना धड वाचताही येत नाही. त्यामुळे पुढे गळतीचे प्रमाण वाढते आणि जेमतेम काही लाख मुलेच पदवीपर्यंतचं शिक्षण घेऊ शकतात. प्राथमिक - माध्यमिक शिक्षणावर हजारो कोटी रुपये खर्च होतात. सर्व शिक्षा अभियानासारख्या योजना आपलं सरकार राबवतं. प्रत्यक्षात दहावीपर्यंत किती जण पोचतात ? एवढा आटापिटा करून महाराष्ट्रासारख्या पुढारलेल्या राज्यातील लक्षावधी मुलं-मुली अशी सापडली की जी शाळेत जातात; पण, त्यांना लिहिता-वाचता येत नाही. शिक्षणमंत्र्यांनीच काही महिन्यांपूर्वी ही कबुली दिली आहे. हा दोष कुणाचा? हा दोष केवळ सरकारचा म्हणता येणार नाही. समाज, पालक शिक्षण संस्थाचालकही काही अंशी याला जबाबदार आहेत. हे दोष दुरुस्त करण्याची जबाबदारी आपल्या सर्वांचीच आहे. केवळ सरकारवर ही जबाबदारी ढकलता येणार नाही. खरंतर शाळा म्हणजे

मुलांच्या अंगणातलं झाड असलं पाहिजे. पण आजचं वास्तव काय आहे?

महाराष्ट्रातील चित्र काय आहे? एक शिक्षकी शाळा, पटपडताळणीनंतर उद्धवलेली परिस्थिती, शिक्षक, प्रशिक्षण याबाबत सरकार आपल्या परिने प्रयत्न करत आहे. मात्र, हे प्रयत्न व्यापक व्हायला हवेत. त्यात सर्वांना सामावून घेतलं जायला हवं. शिक्षकांनी-प्राध्यापकांनीही आत्मपरीक्षण करायला हवं. आपण दिवसातले किमान सात तास मुलांच्या सहवासात असताना त्यांना निदान लिहिता-वाचता तरी यायला नको का? याचा गंभीरपूर्वक विचार केव्हा होणार?

शंभर कोटींच्या या देशात शेकडो जाती-पोटजाती, अनेक भाषा लिहिता येणाऱ्या आणि केवळ बोलता येणाऱ्या अशा शेकडो लोकभाषा असताना एकाच चौकटीतले शिक्षण देणारी व्यवस्था अंमलात आणणं कितीही ठरवलं तरी अवघड आहे. म्हणूनच प्राचीन काळातील गुरुकुलांपासून ते अत्याधुनिक अभिमत आणि खाजगी

विद्यापीठांपर्यंतचा प्रवास आणि 'आचार्या'पासून ते 'शिक्षणसेवक' पदापर्यंतचा दुसऱ्या बाजूचा प्रवासही लक्षात घ्यावा लागेल.

“Education is the chief defense of nation”

असं प्रसिध्द शैक्षणिक विचारवंत बुके यांनी म्हटलं होतं. प्रत्यक्षात आज आपण शिक्षणाला एवढं महत्त्व देतो का? याचाही सर्व समाजघटकांनी विचार करायला हवा.

शिक्षकांचं स्वयंमूल्यमापन हवं

वरील सर्व विवेचनाच्या पार्श्वभूमीवर असं म्हणता येईल की, शिक्षकांनी काय केलं पाहिजे हे सांगणाऱ्या यंत्रणा आता खूप आहेत. शिक्षक काय करतात हे तपासण्याचीही यंत्रणा शिक्षण खात्यामध्ये आहे. पण, शिक्षकांनीच जर स्वतःला काही प्रश्न विचारले, स्वतःच त्यांची उत्तरं शोधली आणि निरपेक्षपणे स्वतःचेच मूल्यमापन करण्याचा प्रयत्न केला तर, त्यातून पुढे जाण्याची दिशा त्यांना नक्कीच सापडू शकेल.

१) मी शिक्षकी पेशा का निवडला?
२) शिक्षक म्हणून माझ्या अंगी कोणत्या क्षमता आहेत?
३) मी ज्या संस्थेत, परिसरात कार्यरत आहे त्या संस्थेची / परिसराची शक्तिस्थानं, तेथील अडचणी आणि मर्यादा काय आहेत

हे ओळखणं.

४) या अडचणींचा / मर्यादांचा मी पुरेसा विचार करून काही उपाययोजना शोधल्या का?

५) शिक्षक या नात्यानं विद्यार्थ्यांच्या, संस्थेच्या, समाजाच्या माझ्याकडून काय अपेक्षा आहेत? त्या मी कितपत पूर्ण करू शकतो?

६) अभ्यासक्रम, त्याची रचना, परीक्षा आणि शैक्षणिक क्षेत्रात येऊ घातलेले बदल याचा पुरेसा अभ्यास मी केला का?

७) माझे माझ्या क्षेत्रातील ज्ञान अद्ययावत आहे काय? नसल्यास त्यासाठी काय केले पाहिजे?

८) शिक्षक म्हणून काम करताना त्याला पुरक असे वाचन, प्रयोग आणि प्रकल्प कोणते आहेत? त्यासाठी मी काय परिश्रम घेतले आहेत?

९) मी करीत असलेल्या कामामुळे या देशाच्या विकासाला नेमका काय आणि किती उपयोग होतो?

शिक्षक घडवू

समाजातील अनेक घटकांची, व्यवसायांची उपयुक्तता मान्य करूनसुध्दा आपल्या प्राचीन संस्कृतीपासून 'शिक्षका'ला/गुरुला जे स्थान मिळालं आहे ते आजही खूप वरचं आहे. प्रतिष्ठेचं आहे. संपूर्ण समाज घडवण्यामध्ये शिक्षकाची प्रक्रिया फार मोलाची आहे. सुदैवाने

आज शिक्षक-प्राध्यापकांचे वेतन चांगले आहे, त्यांना स्थिरता आहे, पुरेशा सुट्ट्या वगैरे सुविधा आहेत. उद्याचा ग्लोबल भारत घडवणारे, चैतन्याने भरलेले हजारो लाखो जीव आपल्या हाताने घडवण्याची संधी मिळाली आहे, मुळात याच्यासारखे भाग्य कोणते? हे लक्षात घेऊन आपले काम उत्तमपणे आणि प्रभावीरीतीने करत-करत संपूर्ण देशासाठी, राज्यासाठी नवीन मुला-मुलींमधून शिक्षक-प्राध्यापक घडवण्याचे एक सार्वत्रिक मिशन सरसकट आपण सर्वांनी हाती घ्यायला हवं.

आज विद्यार्थ्यांमध्ये एवढी स्पर्धा आहे, मग ती शिक्षकांमध्ये नको का? अशी स्पर्धा आवश्यक असल्यास ती केवळ पुरस्कार आणि वेतनवाढीसाठी असता कामा नये, तर ती स्वतःच्या, विद्यार्थ्यांच्या, संस्थेच्या, परिसराच्या सर्वांगीण विकासाला पुरक ठरणारी असायला हवी.

उरले ते विध्वंसक रंग !

प्रा. विशाल विजय कोरडे

श्री. शिवाजी महाविद्यालय, अकोला

पहिल्या महायुद्धामुळे संपूर्ण मानवजातीला मोठा धक्का बसला. विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाच्या वरदानानं मोठा विध्वंस घडवून आणला. प्रचंड प्रमाणात जीवित व वित्त हानी झाली. पहिल्या महायुद्धानंतर आता भविष्यात कुठलेही युद्ध होणार नाही. असं वाटत असतानाच पहिल्या महायुद्धानंतरच्या दुसऱ्या दशकात द्वितीय महायुद्ध सुरु झालं. हे युद्ध जमिनीवर, पाण्यावर तसेच हवेत अत्याधुनिक शस्त्रांद्वारे लढल्या गेले आणि याचा परिणाम म्हणजे विध्वंस, विनाश, नाश ! माणसांबरोबरच प्राणीही मोठ्या संख्येने या युद्धात मारल्या गेले. याच युद्धात ०६ ऑगस्ट १९४५ ला पृथ्वीवरील जपान या देशातील हिरोशिमा आणि नागासाकी शहरात मोठा विध्वंस झाला. इमारती पेटून लालबूंद झाल्या. इनोलाकी या विमानातून जपानच्या हिरोशिमा या शहरावर "Little Boy" हा अणुबॉम्ब टाकण्यात आला.

०९ ऑगस्ट १९४५ मध्ये "बॉकस्कार" या विमानातून जपानच्या नागासाकी या शहरावर Fat Bomb टाकण्यात आला. "Little Boy" आणि Fat Bomb म्हणजे हिरोशिमा व नागासाकी वर टाकण्यात आलेले दोन अणुबॉम्ब होत. पारंपारिक शस्त्रांपेक्षा कितीतरी अधिक

पटीने शक्तीशाली असलेल्या अणूंच्या विध्वंसक आणि विनाशक शक्तीची जाणीव संपूर्ण जगाला झाली. मानवजातीच्या इतिहासात परमाणू (शक्तीचा) शस्त्रांचा हा पहिला प्रयोग होता. अणूंच्या विध्वंसक शक्तीनं जपानमधील हिरोशिमा आणि नागासाकी या दोन शहरांमध्ये प्रलय घडवून आणला. धुरांचं आकाश आणि अग्नीच्या ज्वालांचा महासागर निर्माण झाला. इमारती पेटून लाल झाल्या. विद्युत खांब माचिसच्या काड्यांसारखे पेटले गेले. झाडे मशालीसारखी जळू लागली. भाजलेली, जखमी माणसं मुंग्यांसारखी अक्षरशः विखुरली गेली. औषधं इंजेक्शन्स, जखमांवर बांधावयाच्या पट्ट्या सारं काही अग्रीत जळून नष्ट झाले. उरले ते फक्त विध्वंसक रंग, काळा, पिवळा आणि गडद लाल. हिरोशिमा व नागासाकी प्रलयाचा आणखी कोणता परिणाम झाला व त्याची उगमावस्था कोणती हे जाणनेही तितकेच महत्वाचे. २६ जुलै १९४५ रोजी पोस्ट डॅम परिषदेत घेतलेल्या निर्णयानुसार जपानच्या हिरोशिमा व नागासाकी या दोन शहरांवर अणुबॉम्ब टाकण्याचा ठराव एकमताने पारित करण्यात आला. आणि याची अंमलबजावणी ६ ऑगस्ट १९४५ ला करण्यात आली.

जपानमधील हिरोशिमा या शहरावर "Little Boy" युरेनिअम २३५ हा अणुबॉम्ब टाकण्यात आला. या अणुबॉम्बच्या स्फोटामुळे जवळजवळ २०,००० TNT च्या स्फोटामुळे जेवढी ऊर्जा निर्माण होते, तेवढी ऊर्जा एका मायक्रोसेकंदात ३ लाख ४३००० लोकसंख्येच्या या शहरात निर्माण झाली आणि हिरोशिमा शहर जवळजवळ संपूर्ण नष्ट झाले. या स्फोटात ६६००० लोक मृत्यूमुखी पडले, ६९,००० लोक गंभीररित्या जखमी झाले, तर ८०,००० लोकांना कायमचे अपंगत्व आले. ६७,००० इमारती नष्ट झाल्या.

यानंतर दुसरा अणुबॉम्ब जपानच्या नागासाकी या शहरावर टाकण्यात आला. हा अणुबॉम्ब म्हणजेच Fat Bomb - युरेनिअम २३९ होय. याच्या प्रभावाने ३९००० लोक आपल्या प्राणास मुकले २५००० लोक गंभीर जखमी व अपंग झाले. ६०% वास्तू नाश पावल्या. युरेनिअम २३५ "Little Boy" व Plutonium २३९ Fat Bomb यांच्या अमर्याद किरणोत्सर्गामुळे जपानी लोकांत अनेक विकृती निर्माण झाल्या. अनेक बालके मृतावस्थेत जन्मले. काहींना

हात-पाय नव्हते. अनेकांच्या निरनिराळ्या अवयवांमध्ये विविध प्रकारचे रोग, विकृती निर्माण झाल्या. जसे, वंध्यत्व, नपुंसकता, अकाली गर्भपात, मेंदूज्वर, मतीमंदपणा इत्यादी जीवघेण्या व्याधी अनेकांना जडल्या. जपानमधील एकूणच जनजीवन उद्ध्वस्त झाले. जीवनाचा खरा अर्थ शांततेने जगण्यात आहे. शांतमय सुसंवाद राष्ट्रांमधून हवा. भविष्यात अशा प्रकारच्या युद्धाची पुनरावृत्ती होऊ नये, अणुबॉम्बचा वापर पुन्हा होऊ नये, सर्वत्र शांतता, सुरक्षितता जपल्या जावी, राष्ट्रांमधून स्नेहभाव वाढून भावी पिढ्यांना युद्धाची व त्याच्या अनिष्ट परिणामाची जाणीव करवून देणे व त्यांना राष्ट्रांमधील सलोखा जपता यावा, यासाठी ६ ऑगस्ट हा दिवस जागतिक अणुबॉम्ब निषेध दिन पाळला जातो.

माणूस फक्त एकदाच मरतो, हे माहित असूनही हा वाद का ? विध्वंसक, प्रलयकारी शक्तीची खरंच गरज आहे का ? या अणुबॉम्ब नंतर लगेचच त्याहून ५०० पट शक्तीशाली हायड्रोजन बॉम्ब तयार केला गेला. नंतर सुपर बॉम्ब, औष्णिक अणुकेंद्रकीय बॉम्ब, जैविक बॉम्ब, न्युट्रॉन बॉम्ब, कोबाल्ट अशा महाभयंकर विनाशक अण्वस्त्रांच्या निर्मितीत जगातील महाशक्तींमध्ये विनाशक अण्वस्त्र ५ महाशक्ती असणाऱ्या राष्ट्रांकडे उपलब्ध आहेत. संपूर्ण पृथ्वी नष्ट करण्याकरिता

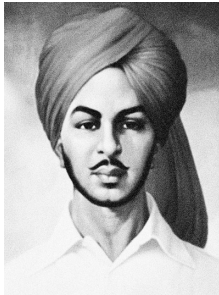
केवळ ६ कोबाल्ट बॉम्ब लागतात. म्हणजेच संपूर्ण पृथ्वीचा विध्वंस करण्यासाठी केवळ ६ कोबाल्ट बॉम्ब पुरेसे आहेत. हे देखील या महाशक्तींकडे जवळजवळ २००-२५० आहेत. यामध्ये संपूर्ण पृथ्वीचा शंभरदा पूर्णपणे विनाश होऊ शकेल. तेव्हा या अण्वस्त्र निर्मितीचा विचार करता त्याचा उपयोग हा केवळ आणि केवळ समाजाच्या कल्याणाकरिता व्हावा हाच जगापुढे एकमेव पर्याय उरतो. पाणी, वायू, कोळसा, तेल इत्यादी ऊर्जेची पारंपारिक साधने होतं. याखेरीज सौर व अणू ऊर्जा ही देखील आजच्या काळात महत्त्वाची ऊर्जा ही देखील आजच्या काळात महत्त्वाची ऊर्जा साधने आहेत. युरेनियम सारख्या मोठ्या अणुकेंद्रकांच्या वस्तुमानाच्या भंजनामुळे तसेच ट्युरेटोरियम, ट्रिटियम अशा लहान अणुकेंद्रकांच्या वस्तुमानाच्या संघटनामुळे प्राप्त होणाऱ्या ऊर्जेस अणूऊर्जा म्हणतात. आज जगातील ३० देशांमध्ये ४५० अणुभट्ट्या कार्यरत आहेत तर अन्य १५ देशात ६० अणुभट्ट्या तयार होत आहेत. भारतात जैतापूर मारवाड या ठिकाणीही अणुभट्टी तयार होत आहे. ज्या पासून स्वच्छ, शुद्ध आणि प्रदुषणरहित वीज तयार करून अणूऊर्जापासून प्राप्त विजेचा वापर खाऱ्या पाण्याचे रूपांतर गोड्या पाण्यामध्ये करणे, उत्कृष्ट खतांची निर्मिती करणे, कृषिविषयक कार्यामध्ये, जल उत्सर्जन इ. सर्व

कार्यात करण्यात येणार असून त्यामुळे वायू, जल, मृद प्रदूषणही रोखण्यास मदत होणार आहे. इलेक्ट्रॉनिक उपकरणांच्या आधारे किरणोत्सारी समस्यानिकांतील अचूक मापन करता येते. द्रवरूप अशा अत्यल्प पदार्थाचे पातळीचे, नळांची गळती थांबविणे, लोखंडी कामातील जोड तसेच इतर औद्योगिक, वैद्यकीय उणीवांचा शोध घेणे, उच्च तापमानाखाली कोबाल्ट समस्यानिकाद्वारे पॉलिथिन निर्मिती, भूगर्भातील पाण्याची पातळी पाहणे, पाण्याचा वेग मोजणे इत्यादी अनेक कार्यात याचा सर्रास वापर करता येईल. मुंबईच्या अणूसंशोधन केंद्राद्वारे भूईमुग उत्पन्नात २० ते ३० % इतकी वाढ करणे शक्य झाले. अधिक जाडीच्या यंत्रांची झीज कमी करणे, उपद्रवी किड्यांचा नाश करणे, फळे, भाजीपाला, मासे, मास, दुध इत्यादींची किरणोत्साराच्या प्रकाशझोताने कालमर्यादा वाढवणे व दीर्घकाळ टिकविणे अशा अनेक कार्यात या अणूसंशोधन केंद्राचा मोठा वाटा असणार आहे. खरंच निसर्गाकडून अगदी मुक्त हस्ताने आपल्या साधनसंपत्तीची किती अमर्याद अशी उधळण करण्यात येते. या साधनसंपत्तीचा वापर जगाच्या कल्याणासाठी करायचा की विनाशासाठी हे ठरविण्यासाठी मेंदूची योजना मानवाकरिता निसर्गाने केली. विद्या हे जसे दुधारी अस्त्र आहे, तसेच अणूऊर्जा सुद्धा दुधारी अस्त्र आहे.

*** (पान क्र. २४ वर**

Freedom Fighters of Indian Independence

Compiled by
Ajaykumar D. Oimbe
B.Com III Eng

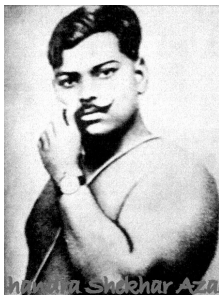
1. Bhagat Singh

Date of birth : September 27, 1907
Place of birth : Lyallpur, Punjab, British India
Date of death : March 23, 1931
Place of death : Lahore, Punjab, British India
Movement : Indian Independence movement
Major organizations : Naujawan Bharat Sabha, Kirti Kissan Party
and Hindustan
Socialist Republican Association
Religion : Sikhism (early life), Atheist (later life)
Influences Anarchism, Communism, Socialism

2. Shivaram Rajguru

Date of birth : August 24, 1908
Place of birth : Maharashtra
Date of death : March 23, 1931
Place of death : Lahore, Punjab, British India
Movement : Indian Independence movement

3. Chander Shekhar Azad

Date of birth : July 23, 1906
Date of death : February 27, 1931,
Place of birth : Bhavra, Jhabua District, Madhya Pradesh, India
Place of death : Allahabad, Uttar Pradesh, India
Movement : Indian Independence movement
Major organizations : Naujawan Bharat Sabha, Kirti Kissan Party
and Hindustan Socialist Republican Association

4. Udham Singh

Date of birth : December 26, 1899
Date of death : July 31, 1940
Place of birth : Sangrur Dist, Punjab, India
Place of death : Pentonville Prison, United Kingdom
Movement : Indian Independence movement
Major organizations : Ghadar Party, Hindustan Socialist Republican
Association

5. Subhash Chandra Bose

Date of birth : January 23, 1897
 Date of death : 18 August 1945 [although this is [disputed](#)]
 Place of birth : Cuttack, Orissa
 Place of death : Taiwan [although this is [disputed](#)]
 Movement : Indian independence movement activism and reorganising and leading the Indian National Army

6. Lala Lajpat Rai

Date of birth : 28 Jan 1865
 Date of death : 17 Nov. 1928
 Place of birth : Jagraon, India
 Place of death : Lahore (Now Pakistan, India)
 Movement : Indian independence movement

7. Jhansi Ki Rani

Date of birth : 19 November 1828
 Date of death : 17 June 1858
 Place of birth : Kashi, India
 Place of death : Gwalior, India
 Movement : Indian Rebellion of 1857

8. Tatia Tope

Date of birth : 1814
 Date of death : 18 April 1859
 Place of birth : [Yeola](#)
 Place of death : [Shivpuri](#)
 Movement : Indian Rebellion of 1857 [[First War of Indian Independence](#)]

9. Mangal Pandey

Date of birth : 19 July 1827
 Date of death : 8 April 1857
 Place of birth : the village of [Nagwa](#) in district [Ballia](#) (Uttar Pradesh),
 Place of death : [Barrackpore, Calcutta, India](#)
 Movement : Indian Rebellion of 1857[[First War of Indian Independence](#)]

9. Ram Prasad Bismil

Date of birth : 1897
 Date of death : 18 Dec. 1927

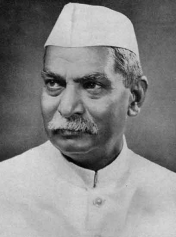
10. Ashfaqulla Khan

Date of birth : October 22, 1900
Date of death : December 19, 1927
Place of Birth : [Shahjahanpur, Uttar Pradesh.](#)

11. Vallabhbhai Patel

Date of birth : 31 October 1875
Place of birth : [Nadiad, Gujarat, British India](#)
Date of death : 15 December 1950 (aged 75)
Place of death : [Mumbai, Maharashtra, India](#)
Movement : [Indian Independence Movement](#)
Major organizations : [Indian National Congress](#)
Notable prizes : [Bharat Ratna \(1991, posthumous\)](#)
Major monuments : [Sardar Patel National Memorial](#)

12. Dr. Rajendra Prasad

Date of Birth : [December 3, 1884 Zeradei, Bihar, India](#)
Date of Death : [February 28, 1963 \(aged 78\)](#)

13. Lal Bahadur Shastri

Born : 2 October 1904 (1904-10-02) [Mughalsarai, United Provinces, British India](#)
Died : 11 January 1966 (aged 61) [Tashkent, Uzbek SSR](#)
Birth name : [Lal Bahadur Srivastava](#)
Political party : [Indian National Congress](#)

14. Bal Gangadhar Tilak

Date of Birth : 23 July 1856
Date of Death : 1 August 1920
Place of birth : [Ratnagiri, Maharashtra, India](#)
Place of death : [Mumbai, India](#)

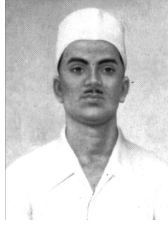
15. Gopal Krishna Gokhale

Date of birth : [May 9, 1866](#)
Death of death : [February 19, 1915\)](#)
Place of birth : [Kothluk, Ratnagiri Dist., Maharastra, India](#)
Place of death : [Bombay, India](#)

16. Vinayak Damodar Savarkar

Born : 28 May 1883Bhagur, India
Died : February 26, 1966 (aged 82)Mumbai, India
Cause of death : Self termination
Nationality : Indian
Education : Bachelor of Arts from Fergusson College, Pune
Known for : Indian Independence Movement, Hindutva

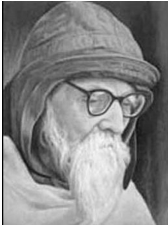
17. Sukhdev

Date of birth : 15 May 1907
Date of Death : March 23, 1931).

18. Madan Lal Dhingra

Date of Birth : 18 Feb. 1883
Date of Death : 17 August 1909

19. Vinoba Bhave

Date of Birth : September 11, 1895
Date of Death : November 15 1982

20. Freedom Fighters of Jalian Vala Bagh April 13, 1919

21. Tipu Sultan

Date of Birth : 20 Nov. 1750
Date of Death : 4 May 1799

22. Khudiram Bose

Date of Birth : 3 Dec. 1889
Date of Death : 11 Aug. 1908

23. Dr. Sarvepalli Radhakrishnan

Date of Birth : 5 Sept . 1888
Date of Death : 17 April 1975

Reference:

<http://rajivdixit.krantikari.org/>

Indian Freedom Struggle

Compiled by
Kundan Borkute
M.A. I (Eco)

Foreign invaders had always been keen to come to India from the ancient time, be it the Aryans, the Persians, Iranians, Parsis, Mughals, Chengis Khan: the Mongolian, or the great Alexander. India, due its richness and prosperity, has been a keen interest of invaders and rulers always. After the Battle of Plassey 1757, the British won political power over India and this is when the Britishers came and ruled India for almost 200 years. In 1848, during the tenure of Lord Dalhousie, their rule began to establish. North-west India was one of the initial targets of the British and by 1856 they had developed a firm authority. It was in the nineteenth century when the British rules gained its major heights.

Due the discontent and dissatisfied local rulers, peasantry and the soldiers who were

unemployed by then broke out into a revolt, commonly known as the “revolt of 1857” or the “mutiny of 1857”.

The Revolt of 1857

This mutiny began with a revolt by the soldiers at Meerut who were unemployed. The cause of their unemployment was the new cartridge introduced in the new Enfield Rifles which contained grease made of cow and pig fat which had to be removed by the soldiers by their mouths in order to use the weapon. This was not religiously agreeable to both the Hindu and the Muslim soldiers and so they refused to use the weapon and in return they were left unemployed.

Soon this revolt became widespread, mainly in Delhi and the states around [Delhi](#). But this revolt proved to be a failure and the British army

shot back by plundering, loots, murders etc and left the people their helpless. This revolt affected Delhi, Awadh, Rohilkhand, Bundelkhand, Allahabad, Agra, Meerut and western [Bihar](#) the most where some of the most ferocious battles were fought. But still the revolt of 1857 did not prove to be a success and failed within a year.

Post Revolt of 1857

While the British rule controlled the revolt of 1857 within a year, the East India Company came to an end and many new policies starting forming in the British government. Queen Victoria was proclaimed as the empress of India.

Reformists like Raja Rammohan Roy, Bankim Chandra and Ishwar Chandra Vidyasagar were seen emerging and fighting for the rights of the Indians. Their main aim was to unite and fight against the foreign rule.

Indian National Congress (INC) came into being

Surendranth Banerjee laid the foundation of the INC in 1876. Its main aim was to put forward the view of the middle class educated citizens. In 1906, the Congress session at Calcutta gave a call to the attainment of 'Swaraj' and hence the 'Swadeshi Movement' started.

In 1905, the partition of [West Bengal](#) took place and the capital of the country was shifted from Calcutta to Delhi.

Simultaneously the British government was too preparing against the Indian efforts and as a result they passed several reforms in 1909 known as the Morley-Minto reforms which instead of the development aimed at creating differences between the Hindus and the Muslims.

On one hand, the reformists and revolutionaries were working and planning whereas on the other hand, the Jallianwala massacre

took place in [Punjab](#) where the people had gathered to celebrate Baisakhi.

It was after the First World War (1914-1918) that [Mahatma Gandhi](#) came back to India and observed the condition of the country and started non-violent agitation, "Satyagrah".

The Non-Cooperation Movement

In 1920 Mahatma Gandhi started the Non-Cooperation Movement after realizing that it was baseless to expect a fair treatment from the British government. This movement continued till 1922 and proved to be a great success.

Simon Commission

Immediately after the non-cooperation movement was called off, another commission was introduced in the Indian government which had no Indian member included in the reforms and showed no intension of accepting the demand for 'Swaraj'. Under the leadership of Lala Lajpat Rai, great protests were held.

Civil Disobedience Movement

The Civil Disobedience Movement started in December 1929 and it aimed at complete ignorance and disobedience of the British government. It was during this movement that the revolutionaries: Bhagat Singh, Sukhdev and Rajguru were arrested and hanged to death.

Quit India Movement

It was in August 1942 that Gandhiji started this movement which aimed at complete freedom from the British rule and posed as a 'do or die' situation. There were widespread actions of sabotage, violent protests etc. Finally Netaji Subhash Chandra Bose fled from the British detention and formed the Indian National Army. India got its freedom in August 1947 from the ruthless British rule after all the hard work, sacrifice and selflessness of the rulers, revolutionaries and citizens of the then country.

Science : Foe or Friend

Vaibhav A. Bhagat

B.Sc I (PCM)

Shri Shivaji College, Akola

"If the laws of science goes into a right hand then it becomes "constructive" i.e. "Friend", & If the same laws goes into a wrong hand then it becomes "destructive" i.e. "Foe".

Today's life is totally depends on science & tech. It is the only reason behind the pleasurable life of human beings. This shows that science is very useful for us. But when we heard about Japan, always a sad thinking, a sad incident strikes to our mind about "Atomic Bombing of Hiroshima & Nagasaki".

In daily day life we come across only advantages of science and how it makes our life easy, how it helps to reduce lot of efforts in doing many things. New researches are also very much important to us. Always our scientists and doctors discover

some new things which makes our life easy and comfortable but we don't have to forget "Every coin has two ends", like that there are some worst things are also related with science. And this worst things happens when the "law of science not use properly". This shows that there are some drawbacks of science are also present. The main example is bomb. Bombs are made for some good purpose but now a days this are using as weapons. The main example of this Bombing is "Atomic Bombing in Japan".

Atomic Bombing in Japan were conducted by the United States of America during the final stage of World War II in 1945. The two events are the only use of "nuclear weapons", in war date.

The United States called for a surrender of Japan in the Potsdam Declaration 26th July 1945 but the Japanese government ignored this ultimatum. American airmen dropped "Little Boy" on the city of Hiroshima, on 6th August, 1945.

This bombing killed, 90,000 - 166,000 people in Hiroshima and 60,000 - 80,000 people in Nagasaki on 15th August 1945. After this event, Japan announced its surrender to the Allies, signing the Instrument of Surrender on 2nd September 1945, officially ending World War II.

This example of Japan shows that how the law of science destructs the two cities of Japan and how it kills 150,000 - 246,000 people in atomic

bombing of Hiroshima and Nagasaki. There some several examples are cars and others vehicles, Refrigerators which produce CFCS and Carbon dioxide which is the main reason behind the cause of Global Warming, which helps in decreasing of Ozone layer. Scientists discovered pesticides and crop killer for some good purpose but the effect is different this pesticides, fertilizers and crop-killer like persuits etc. reduces the fertility of soil, hence farmer can see only its advantages and uses only but when farmer use this products atomatically the fertility of his farm reduces. But the poor and illeterate farmer doesn't know it.

Everyone who discovered new things, thinks only about its advantages and how it is fruitful to society, but no one thinks about "How it will be harmful to society". Thus every on ehas to be so attentive while researching

something. The science and technology can be serve as society's friend only, it can be called as constructor only when the miracles of science are used in well manner. for that purpose a huge meeting of all the countries & their scientists, should be arranged by all scientists and doctors and to mak some rules which can help to make science only a "constructor" not a destructor. In my opinion this constructing rules should be as follows.

1. While discovering something everyone has to think, that how his research will be harmful to society and he should find out the way, that how harmful effect of his discovery can be removed.

2. The research which will be harmful to the society should be banned.

This should be followed by all because

**"Always Alert,
Accidents Avert"**

As I mentioned on previous page "Alertness while researching" in the only key to make science society's friend.

Once science becomes society's friend i.e. when only the positive things grown up from science then surely one day will come when the dream of great people will get success the main example is "India's dream to be a super power country". As we see many countries say themself powerful only on the basis of their Nuclear Weapon's. But in my opinion the powerful country is that which has a developed society, who live the peaceful life and this peaceful life is possible when science becomes friend of human beings. When we see some negative things we are ourself responsible for that. So, be Alert

Hiroshima and Nagasaki

Shrushti Deshmukh

B.Sc II (CMP)

Shri Shivaji College, Akola

The devastating power of...
“A little Boy and fat Man...”

World peace... does not require that each man love his neighbour but it requires only that they live together with mutual tolerance...” Within the framework of tolerance, we must all begin cooperating in any small way possible to build a common, brighter future for the human family.

In the “Spiritual home for all people” that Hiroshima and Nagasaki are building grows an allround forest of memory, and the River of Reconciliation and Humanity flowing from that forest is piled by Reasons, Conscience and Compassion... Ships that ultimately sail to the sea of Hope and Future.

Hiroshima and Nagasaki are the two most important places in the world where memory is preserved about what nuclear weapons do to people and to cities. Each year on August 6th and 9th respectively, the anniversaries of the bombings... The Majors of Hiroshima and Nagasaki dehi the ‘Peace Declaration’ for their cities. These statements provide a pulse of the status of efforts to eliminate the nuclear weapons threat to humanity and all life. Mayor Lada Loshi Akiba lamented the painful experience of those who survived the ombings” appears to be fading from the collective memory of human kind”. Having never experienced an atomic

bombing, the vast majority around the world can only vaguely imagine such horror.

The atomic bombings of the cities of Hiroshima and Nagasaki in Japan were conducted by the limited states during the final stages of world war II in 1945. The two evetare the only use of nuclear weapons in war to date.

A firebombing campaign that destroyed many Japanese cities, the Alives prepared for a costly imassion of Japan. The war in Europe ended when Nazi Germany signed its instrument of surrender on 8 May but the Pacific war continued. Together with the United Kingdom and the Republic of China, the United States called for a surrender of Japan in the

Potsdam Declaration on 26 July 1945, threatening Japan with “Prompt and Utter destructio”. The Japanese government ignored this ultimatum. American airmen dropped Little Boy on the city of Hiroshima on 6th August 1945, followed by Fat Man over Nagasaki on 9th August.

If the instrument of indiscriminate mass destruction known as nuclear weapon were ever to be used again the environment would be destroyed and the very survival of all humanity would be jeopardized. The citizens of Hiroshima and Nagasaki having themselves experienced the tragedy of an atomic bombing firsthand, have continued to appeal to the world for the complete elimination of nuclear weapons.

The atomic bomb was the start of greater

**PEACE
ONE DAY**

technology in wars. Many people were trying to make them and get their hands on them.

Having never experienced an atomic bombing, the vast majority

around the world can only vaguely imagine such horror. As Predicted by the Rajing,

“Those who cannot remember the past are condemned to repeat it,” The probability that nuclear weapons will be used and the danger of nuclear war way had to horror.

The abolition of nuclear arms through mutual understanding and dialogue is an absolute precondition for the realization of a peaceful world. It is up to us, ordinary citizens, to rise up and lead the world to peace.

Hiroshima and Nagasaki must remain the final site of the calamity of nuclear attack. Today on this anniversary of the atomic bombing we pray for the repose of those who died, and in the name of the citizens of the city of Hiroshima and Nagasaki.

श्री शिवाजी महाविद्यालयातर्फे

उत्कृष्ट शिक्षक पुरस्कार मिळाल्याबद्दल

हार्दिक
अभिनंदन

प्रा. सुभाष देशमुख

प्रा. जया काळे

आधुनिक शेती व पर्यावरण

विजय निमकंडे

एम.एस.सी. भाग २ (मायक्रो),
श्री. शिवाजी महाविद्यालय, अकोला

आधुनिकीकरण होत असणे हे आर्थिक दृष्ट्या विकसीत देशाचे लक्षण आहे. व ते झपाट्याने होणेही जरूरीचे आहे ते वाढत्या लोकसंख्येमुळे. लोकसंख्या वाढ ही तर एका ठराविक मर्यादेपर्यंतच थोपीता येऊ शकते. लोकसंख्यावाढ या समस्येला पर्याय म्हणून प्रत्येक क्षेत्रात विकास होणे जरूरीचे आहे. व त्या दृष्टीने दिवसेंदिवस होत सुद्धा आहे. परंतु कोणत्या क्षेत्रात किती आधुनिकीकरण व्हावे याला मर्यादा असाव्यात. त्याचे कारण असे की, अती तेथे माती या म्हणीप्रमाणे हा विकास मात्र विशेषतः शेतीच्या क्षेत्रात माती करत आहे. कारण शेती ही पूर्णपणे पर्यावरणाशी निगडित आहे.

आपला देश हा शेतीप्रधान देश म्हणून ओळखला जातो तसेच शेती हा व्यवसाय आपल्या अर्थव्यवस्थेचा कणा माणला जातो. म्हणून शेतीचा एका वेगळ्या दृष्टीने अभ्यास करणे गरजेचे आहे. तसेच त्यादृष्टीने वेगवेगळ्या संशोधन संस्था, कृषी महाविद्यालये पाऊले उचलत आहेत. परंतु शेती कसणान्याच्या मानसिकतेपर्यंत तर कुणाला पोहचणे शक्य झाले नाही. आणि तेच गरजेचे असल्याचे मला वाटते. त्याचे विस्तारित कारण असे पूर्वीच्या व आजच्या शेती पद्धतीमध्ये खूप बदल

झालेला दिसून येत आहे. तो शेतीमधील आधुनिकीकरणामुळेच, पण तो ज्या पद्धतीने झालेला आहे ती पद्धत खरच योग्य आहे का? शेती ही पूर्णपणे निसर्ग व पर्यावरण यावर अवलंबून आहे. म्हणून शेतीमध्ये आधुनिक पद्धतीचा उपयोग करण्यापूर्वी थोडा विचार केलेलाच योग्य.

पूर्वीची शेतीपद्धत ही मागासलेली होती खरी पण, त्यामध्ये काहीतरी वेगळेपणा व पर्यावरणदृष्ट्या सुरक्षितता होती. पूर्वी हा एक शिस्तप्रिय व्यवसाय होता. ऊन, वारा, पाऊस, वादळ कशाचीही पर्वा न करता योग्य पाहिजे त्या वेळी शेतकऱ्यांस शेतीची कामे करावी लागायची. शेतात राबराब राबावे लागायचे. खूप मेहनत करून पदरी मात्र थोडे फारच पडायचे. वाळवित्या पावसाने सुरुवात व्हायची, बळीराजाला शेतमाउलीचे आमंत्रण यायचे, सकाळी शेतावर जाउन शेतीची कामे करायचे, सगळी कामे मेहनतीची होती. नांगरणी बैलाने व्हायची नंतरची सगळी मशागत अशीच पूर्ण व्हायची प्रतीक्षा असायची ती मृगाच्या पावसाची. एकदाची मृग बरसायला सुरुवात व्हायची व

सर्वांच्या मनातही तो बरसायचा. सगळीकडे धुम व्हायची, कामांची रेलचेल व्हायची, प्रत्येक मजूर, शेतकरी, वस्ती, गाव बाजारपेठा आपआपल्या कामात व्यस्त. पेरणीला सुरुवात व्हायची, पंधरावीस मजुरांचा ताफार, दोन चार बैल जोड्या.... सोबत मजुरलोकांची पोरेसोरे हा.. हू.. करत सगळा जंगल दणानून जायचा. आणि जर का मध्येच मोठा पाऊस आला तर सर्वांचा हिरमोड व्हायचा. एकदाची पेरणी व्हायची खरी परंतु चिंता असायची तो पावसाची तो तर आजही आहे? पाऊस पेरणीनंतर लवकर नाही आला तर किटक, मुंग्या, पक्षी इ. पेरलेले बियाणे खाऊन टाकतात व परिणामी दुबारपेरणीचे संकट ओढवते. मजूर बायकांचा मोठा ताफा शेतात निंदण्यास जात असायचा. शेकडो मजुरांच्या हाताला रोजगार मिळत असल्याने संध्याकाळची चिंता मिटल्याचे समाधान चेहऱ्यावर असायचे. पुढील सगळी कामे याच रितीने पूर्ण व्हायची व या विधीला पूर्णविराम मिळायचा तो काढणीने. काढणीला तेवढेच महत्त्व असायचे. जेवढे पूर्व व आंतर मशागतीला आहे. काढणी म्हणजे केलेल्या मेहनतीचा पदरात पडलेला मोबदला. म्हणून

शेतकऱ्याच्या चेहऱ्यावरची आतुरता. शेतीच्या प्रतीनुसार व निसर्गाच्या कृपेनुसार मोबदल्याचे भाग पडायचे काहींना भरपूर तर काहींना अल्पशा मोबदल्यात समाधान मानावे लागायचे. मात्र एक मेहनतीची साखळी पूर्ण व्हायची. मागच्या चुका दुरुस्त करत मागील विसरून पाऊले उचलायची ती नव्या ध्येयाकडे.... नव्या दिशेने.

काही जरी असले तरी मात्र समाधान असण्याचे कारण म्हणजे निसर्गाला न होणारी इजा. वरील वर्णन करण्याचे कारण हे की, आताची शेती पद्धत ही आधुनिक असली तरी निसर्गाला हानीकारक असल्याचे दिसून येत आहे. आजच्या शेतीपद्धतीचे मात्र काही वेगळेच चित्र दिसून येत आहे. काही पांढरपेशे लोक शेती हा दुय्यम व्यवसाय म्हणून तर काही लोक केवळ प्रतिष्ठेच्या दृष्टीने शेतीकडे बघत आहेत. म्हणून शेती आजकाल केवळ पैश्याने होत आहे. शेतीचा विकास होणे खुप जरूरीचे आहे. परंतु निसर्गाला इजा न होउ देता विकास साधने याला Sustainable Development असे म्हणतात. आजच्या शेतीपद्धतीवर नजर टाकता सर्व कामे ही यंत्रांच्या सहाय्याने होत आहेत. व त्यापासून फारसा निसर्गावर परिणामही होत नाही म्हणून ते ठीक आहे.

वरील वर्णन देण्याचे कारण असे आहे की, शेतीमधून होणारे प्रदुषण पूर्णपणे मानवी आहे व ते नियंत्रणात आणणे शक्य आहे. आजकाल

शेतीमध्ये हजारो लिटर किटकनाशके, व तणनाशके फवारले जात आहेत. व त्याचा पर्यावरणावर भयंकर परिणाम होत आहे.

शेतीमधून भरघोस उत्पन्न मिळवे म्हणून प्रत्येकजण कमी मेहनत करून जास्त उत्पादन मिळविण्याच्या दृष्टीने शक्य लढवत आहे. शेतीउत्पादनात झपाट्याने वाढ व्हावी म्हणून कृषी संस्था, कृषी महाविद्यालये, कृषी संशोधन संस्था प्रयास करत आहेत. जनुक तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने वनस्पतीच्या गुणधर्मात बदल करणे शक्य आहे. असे बदल घडवून भरघोस उत्पन्न व उच्च प्रतीचे उत्पन्न मिळवणे शक्य झाले आहे. अशा वनस्पतीस Transgenic Plout असे म्हणतात.

पिकामध्ये इतर जातीचे अनावश्यक तृण वर्गातील वनस्पती म्हणजे तण, हे जर वाढले तर जमिनीतील मूलद्रव्ये खाऊन टाकतात व परिणामी पिकांना हानी होते. याला पर्याय म्हणून तणनाशक औषधांचा वापर खूप प्रमाणात होत आहे. आपल्या सभोवती नजर टाकता प्रत्येक शेत शेत बंधारे, मोकळे फ्लॉट्स लोक तणनाशक फवारून तणविरहीत करीत आहेत. परंतु त्याचे परिणाम कोणी लक्षात घेत नाही. कदाचित ते शेतकऱ्यापर्यंत पोहचविण्यास उत्पादक असमर्थ ठरले असावेत. दरवर्षी हजारो लिटर तणनाशक व किटकनाशक औषधे भुपृष्ठावर फवारले जात आहे.

अशी औषधे खूप विषारी असतात. त्यांचे जमिनीमध्ये विघटन होत नाही. कित्येक वर्षे ते जसेच्या तसे राहते. मोठ्या पावसाने भुपृष्ठभाग धुऊन निघतो व ही औषधे जलाशयांमध्ये जमा होतात. तेच पाणी आपण शेतीसाठी पिण्यासाठी वापरतो. गाई वासरे सुद्धा हे पाणी पितात व परिणामी ही औषधे आपल्या व जनावरांच्या शरीरात जातात. व त्याचे पचन सुद्धा होत नाही. ते तसेच शरिराच्या काही भागात जमा होतात व शरिरातील पेशी व इतर घटकांसोबत क्रिया करून त्यांच्या DNA च्या रचनेमध्ये बदल घडवून आणतात. परिणामी नविन पिढीत व्यंगत्वाचे प्रमाण वाढते. काही औषधांमुळे कॅसर होउ शकतो. अश्यांना Cardinogenic असे म्हणतात.

पालेभाज्या जास्त काळ टिकाव्या व त्या उच्चप्रतीच्या दिसाव्या म्हणून त्यावर औषधांचा वापर केला जातो. व दुसऱ्या दिवशी बाजारपेठेत विक्रीस आणल्या जातात. फवारली जाणारी औषधे ही हरितलवकांसोबत शोषून घेउन क्रिया होते. म्हणून भाज्या धूऊन सुद्धा फायदा नाही. अशी औषधे जर इतर प्राण्यांच्या पोटात गेली तर त्या प्राण्यांचे भक्षक प्राण्यामध्येसुद्धा ही औषधे जातात याला Bioaccumulation असे म्हणतात. व त्याचा परिणाम हा जैवविविधतेवर होतो. याला जर लगाम लागला नाही तर येणाऱ्या काही वर्षांमध्येच आपणा सर्वांना एका भयंकर

समस्येला सामोरे जावे लागेल हे नक्कीच. याला पर्याय नाही असे नाही. यालाच पर्याय म्हणून Biopesticide, Bioferhitizer इ. पर्याय आहेत. यामध्ये आणखी अभ्यास करणे गरजेचे आहे. तसेच सुशिक्षित शेतकऱ्याची सुद्धा गरज आहे.

***(पान क्र. ६ वरून)**
आशीयाना ..हे स्वप्न निर्माण झालं. आणि त्या स्वप्न पुर्तीसाठी मी जागा शोधायला सुरूवात केली. मी आणि माझी पत्नी जागेच्या शोधात फिरू लागलो – दो दिवाने शहर में, रात में और दोपहर में आबोदाना ढूँढते हैं, आशियाना ढूँढते हैं । परिणामी आज वास्तू दिमाखात उभी आहे.

मित्रहो, वास्तुबद्दल प्रत्येकाच्या संकल्पना वेगवेगळ्या असू शकतात. लोक घर म्हणजे राहण्याचं ठिकाण किंवा निर्जीव वास्तू असे समजतात पण त्याबद्दलची माझी संकल्पना मात्र थोडी वेगळी आहे. घर हे माझं विश्व आहे. ते आमच्या सुख-दुःखात आपल्या एवढेच समरस असते. घराकडे पाहण्याचा आपला दृष्टिकोण तसा असावा लागतो. जेव्हा माझ्या मुलीला मेडिकलला प्रवेश मिळाला आणि आम्ही आनंदीत झालो होतो तेवढाच आनंद माझ्या वास्तूला झाला असावा. माझ्या मुलीचा संबंध जेव्हा जुळला आणि

जो आनंद आम्हाला मिळाला त्या आनंदाच्या क्षणात माझे घरही त्यात सामील होते. जेव्हा माझ्या मुलाचा गाडीवरून पडल्यामुळे पाय फॅक्चर झाला तेव्हा आम्ही सगळेजण फार दुःखी व उदास होतो. सहज वास्तुकडे लक्ष गेले तर असे वाटले की, तिही आमच्या एवढीच दुःखी व उदास आहे.

माझं घर/वास्तू हे आम्हाला अनेक वर्षांपासून मायेची उब देतच आहे. आता ते आमच्या कुटुंबाचे अविभाज्य अंग बनले आहे. माणसाला आनंदाच्या क्षणी किंवा दुःखात सतत कोणी तरी आपल्या सोबत असावं असं वाटतं. तर माझ्या सोबत माझी वास्तू असते. तुमचं काय?

***(पान क्र. १० वरून)**
उरले ते ...त्याचा निषेध करण्यासाठी पाशवी प्रवृत्तीचा निषेध करणे गरजेचे आहे.

लोकशाही विरोधी, राष्ट्र विरोधी आणि मानवताविरोधी असे मानवाने आतापर्यंत तयार केलेले अस्त्र म्हणजे अणूबॉम्ब. मनुष्याने देवाला जणू आव्हानच दिलं की, "देवा तू जे काही आमच्याकरिता निर्माण केलं ते सारं काही नष्ट करण्याची ताकद आमच्यात आहे. ४ हजार सहाशे दशलक्ष वर्ष जुनं असलेलं जग आमचे आहे आणि याला आम्ही दुपारपर्यंतच नष्ट करू शकतो."

THOUGHTS

Contentment or Happiness derived from material object is nothing but a false belief with fades off as fast as it is felt.

Real Happiness comes from within, as it is the soul that possesses the quality of happiness.

Doing good unto others, being true to self, loving all life forms...

That is what actually brings Real Happiness.

The heart always leans toward those who are kind and gentle.

Make you face happy and your words gentle, And you will be more beloved to the people than those who give them a gift.